

Sydstranden

Amagers strandenge

Frem til 1800-tallet var Amager omkranset af strandenge, der lå mellem det dyrkede land og havet.

Engarealerne var vigtige for bønderne, for kunne kreaturerne komme på græs, og der kunne slås hø til foder. Det var også herude ved kysten man hentede tang, der blev brugt til at gøde markerne med. Tangen blev også brugt til at isolere grøntsagskulerne med. Vejnavnet *Søndre Tangvej*, fortæller historien om bøndernes brug af strandens tang.

Det såkaldte *Amagerbrug*, som kombinerede husdyravl med korn- og grøntsagsdyrkning, var afhængigt af tilførslen af gødning. Den kom bl.a. fra hovedstadens latriner, men også tangen kunne anvendes.

Fredning og adgang

Der er i dag offentlig adgang til hele kyststrækningen fra Dragør til Kongelunden – med undtagelse af området ud for Forsvarets anlæg ved Fælledvej.

På Kofoeds Enge må man færdes langs hegnet, men i fuglenes yngleperiode ikke i selve strandengen. Men der er god udsigt over engene fra Kongelundsfortet, hvortil der er adgang fra solopgang til solnedgang.

I 1936 fik lokale ildsjæle i Dragør gennemført, at strandengene tættest på byen blev fredet. En sten ved Færgevej markerer historien om fredningen.

I 1984 blev fredningsområdet udvidet, så det kom til at omfatte kystarealerne videre fra Sydstranden til Søvang, Aflandshage, Kofoeds Enge og til Vestamager.

De lavvandede kystområder og strandensarealerne på hele strækningen er desuden udlagt til EU-fuglebeskyttelsesområde. Forår og efterår besøges området også af en lang række fuglearter på vej til og fra ynglepladser i Nordskandinavien.

Store Magleby Fælled

I slutningen af 1700-tallet blev det gamle dyrkningsmønster på Amager ændret. Én af øens store gårde, Tårnby Ladegård, fik samlet al sin jord på ét sted – modsat tidligere, hvor den lå fordelt på mange små jordlodder.

Det blev nu mere vanskeligt at opretholde den gamle fordeling på, hvor mange kreaturer hver by og gård kunne sende på græs på fælledeerne langs Amagers kyster. Tidligere havde man blot sendt sine

kreaturer på græsarealerne, for så længe man viste, hvor mange køer hver by havde, betød det ikke så meget om de åd græsset på Store Maglebys eller Ullerups græsfællede.

I 1787 delte man de fælles græsningsarealer op, så hver by fik sit eget, afgrænsede areal. Store Maglebys fællede kom til at strække sig syd og sydvest for landsbyen, og gik helt ud til Amagers sydvestpynt.

I begyndelsen af 1800-tallet blev Store Maglebys jord omfordelt, og nogle gårdejere flyttede efterhånden ud på den vidtstrakte fællede sydvest for landsbyen. Opdyrkningen af de lette jorder gav gode muligheder for at dyrke f.eks. kartofler.

Gartnerier blev også etableret i begyndelsen af 1900-tallet, men det var typisk gartnere udefra, der flyttede herud. Der kom også flere frugtplantager.

Sydvestpynten

Området på Amagers sydvestlige hjørne var indtil da ganske øde og ubeboet. Udover de hytter, som var bygget til hyrder, der holdt øje med dyr på græs, var der ingen bygninger herude.

Navnet på Amagers sydvestlige pynt, *Aflandshage*, betyder måske netop et øde og afsides sted.

Lidt spor af menneskelig tilstedeværelse var der dog i 1838, hvor det blev opsat en firkantet granitsten ved kysten. Stenen, der kaldes ”Kikkestenene” var med til at fastlægge de linjer, som var nødvendige for kortlægningen af landet.

At området var øde fortæller en historie fra 1772, hvor en mand fra Dragør var taget herud med sin to børn, for at samle vibebæg. Det blæste op og vejret blev så usigtbart, at han mistede kontakten med sine børn. De blev først fundet nogle dage senere, men da var de ikke i live.

Vierdiget og Dragør Lund

Igennem århundreder gik der et dige fra Store Magleby til kysten. Det afgrænsede de dyrkede marker fra fælleden, og skulle forhindre at kvæget kunne komme ind og æde kornet.

Diget kaldtes for *Vierdiget*, og navnet kan være et udtryk, der har været brugt af de nederlandske bønder, der kom til Store Magleby i 1500-tallet. Navnet kan dog også stamme fra svensk.

Vierdiget var bygget af jord og tang og nogle steder beplantet med træer. Det er i dag forsvundet helt, men på den lille vej Sandbakken står et gammelt egetræ, der siges at have stået på diget. Træet er i dag fredet.

Hvor træet står, lå en lille lund med træer. Der var ikke meget skov på Amager, men nogle steder plantede man lunde – de såkaldte *remisser*. Her kunne der dels skaffes træ til brændsel og tømmer, dels kunne de være skjulested for vildtet. De lå to lunde på Sydamerger, Dragør Lund og Ny Lund, fungerede også som sømærker.

Sylten

Det lave strandengsområde syd for Dragør kaldes "Sylten". Navnet betyder en flad, fugtig og oftest græsbevokset kyststrækning, der jævnligt overskyldes af havet. Derfor kan de planter der vokser her, tåle saltvand.

Kystlinjen er ikke permanent, men flytter sig med tiden og strandengene skifter udseende. I dag går kystlinen længere ude, end den gjorde for 50 år siden.

Før i tiden var der ud for Sylten en tange, *Vierdigeskrog*, der dannede Amagers sydøstligste spids.

Hvidtjørnearealet

Mens området ud mod kysten er strandeng, findes der lidt længere inde i land de såkaldte strandoverdrev. Det er områder, der ikke oversvømmes af saltvandet. Disse områder har tidligere været brugt til kreaturgræsning.

Det gælder f.eks. *Hvidtjørnearealet* ved Søndre Strandvej. Her vokser tjørnebuske, som i 1953 inspirerede forfatteren Jørgen Gustava Brandt til sit digt, "Tjørneengen".

Dragør køber strandengene

Dragør by havde tidligere kun ganske lidt jord, der hørte til byen. Imidlertid var der i Dragør en del, der holdt kreaturer, men også til høns, gæs, ænder m.m., som de gerne ville have ud og græsse, på de vidtstrakte enge syd for byen.

I 1810 købte Dragør by derfor græsningsretten på et areal på 200 tønder land jord langs Sydstranden af bønderne i Store Magleby.

Sydstrandsområdet var belagt med en servitut, der forhindrede udparcellering. Med sit begrænsede areal havde Dragør imidlertid stor mangel på byggegrunde, og i 1905 fik man - mod et passende vederlag til Store Magleby - fjernet servitutten. Dermed havde byen fået udvidelsesmuligheder mod syd, og villakvarteret ved Rønne Allé, Drogdensvej og Wiedersvej opstod.

Blegepladserne

Foruden til græsning kunne strandengene bruges til at blege lærred på.

I Dragør havde kvinderne fra 1700-tallet et særligt privilegium til at drive væveri, og de vævede stoffer skulle igennem en langsommelig blegning, før de kunne sælges.

Derfor var der en del familier i Dragør, der havde blegeri som erhverv. Blegerne behandlede først stoffet i en ludopløsning, og derefter bredte de de ud på engene, hvor de takket være solens stråler, blev blødere og lysere.

Processen skulle gentages flere gange, og krævede meget arbejdskraft, så det var ofte både voksne og børn i blegfamilierne, der var involveret.

Militæret på Sydamer

Militæret har gennem tiden sat sit præg på Amager sydkyst.

I slutningen af 1700-tallet blev der opført en række krudtmagasiner langs Amagers øst- og sydkyst. Tre af dem findes stadig ved Krudttårnsvej og Bachersmindevej.

Under krigen mod englænderne i 1807, blev der bygget små skanser og batterier langs kysterne, som en del af forsvaret. Syd for Dragør blev der f.eks. bygget et lille batteri, der stadig kan ses som en forhøjning ved Batterivej, lige udenfor byen.

Som en del af forsvaret af hele Storkøbenhavn, blev der i årene 1910-1916 bygget to store forter, *Dragørfort* og *Kongelundsfort*, på øens sydøstlige og sydvestlige hjørner.

Deres opgave var ikke som sådan at forsvare Amager, men sikre, at fjenden ikke kunne sejle forbi Amager og angribe hovedstaden.

Under den kolde krig fik de to militære forter opgaver i forbindelse med luftforsvaret af København, indtil de blev nedlagt i slutningen af 1900-tallet. I dag er Dragørfortet hotel og restaurant og Kongelundsfortet bruges til friluftaktiviteter. Begge steder er der offentlig adgang.

Under 1. Verdenskrig blev der langs hele Amagers sydkyst bygget en primitiv forsvarslinje. Små skanser blev lagt tæt ved stranden og ved Kongelunden. De fleste af disse anlæg er forsvundet, men enkelte kan stadig ses, f.eks. i kanten af Kongelunden ud mod kysten.

Under 2. Verdenskrig etablerede den tyske besættelsesmagt en radarstation ved Aflandshage, og efter krigens var slut, byggede Forsvarets Efterretningstjeneste et anlæg ved Sandagergård. Ved Fælledvej ligger en afdeling af Forsvarets Ammunitionsrydningstjeneste.

Traktørstedet Sylten og teltpladserne

På Sylten åbnede i 1919 et traktørsted – også med navnet ”Sylten” – og det blev især besøgt af dagsturister og landliggere, der nød en spadseretur langs stranden.

Samtidig åbnede også en lejrplads, hvor man kunne slå sit telt op. Mange brugte kun teltene til at klæde om i, men nogle boede her for en længere periode.

I takt med, at flere i 1930’erne fik ferie, kom der flere teltpladser langs stranden, og helt op til omkring 1980 var der campingliv herude.

Der var dog noget forblæst ved stranden, og en del campister oplevede, at deres telte blæste væk. Derfor ville de gerne opføre hytter i stedet, så der opstod også mere permanente ferielejre.

Sommerhuse og kolonihaver

Efter 1. Verdenskrig udstykkede nogle af gårdejerne i Store Magleby deres jorde langs sydstranden i små parceller, der blev solgt som kolonihaver og til sommerhusbebyggelser.

Sommerhusene lå dels langs Krudttårnsvej, dels i Søvang. Begge områder er nu blevet til villakvarterer med helårsbeboelse.

Badeanstalter

Det lave vand langs kysten gjorde det nødvendigt med anlæg af temmelig lange badebroer, så man kunne komme helt ud på det dybe vand.

Den første blev bygget inde ved Dragør by allerede i 1892. Da kommunen i 1920'erne lagde en kloakledning ved siden af søbadet, måtte det flytte udenfor byen. Badeanstalten *Dragør Søbad* eksisterer stadig.

Her fik det i 1930'erne konkurrence fra et stort badeetablissement, der blev opført af et privat konsortium. Anlægget var tegnet af arkitekten Arne Jacobsen, og havde stor lighed med hans badeanlæg ved Bellevue nord for København.

Badeetablissementet havde dog svært ved at trække badegæster herud fra København, og lukkede igen i 1940.

Heller ikke foreningen *Dragørs Fremmes* ambitiøse plan om en stor, offentlig strandpark syd for Dragør, blev realiseret.

Til gengæld brugte *Gabriel Jensens Ferieudflugter* fra 1930'erne Dragør Sydstrand som mål for ture for børn, og har stadigvæk en hytte tæt på Dragør Søbad.

Også omkring Søvang blev der anlagt flere lange badebroer. Den ene af dem er endda optaget i *Guinness Rekordbog* som Danmarks længste.

Søndre Strandvej

Under Besættelsestiden blev der fra statens og kommunernes side iværksat store anlægs- og vedligeholdelsesarbejder for at sikre at arbejdsløse ikke blev sendt til Tyskland.

På Amager forsøgte man at realisere en gammel tanke om en strandvej hele vejen rundt om øen. Arbejdet blev påbegyndt i sommeren 1942, men det var ikke muligt at gennemføre planen i sin helhed, fordi man ikke kunne lægge vejen forbi Københavns Lufthavn og de militære anlæg på Aflandshage.

En del af vejen blev dog bygget, nemlig *Søndre Strandvej* i Dragør Kommune.